

Зарубіжні авторські зібрання

Франц

Листи
до Феліції
(1914–1917)

Харків
«ФОЛІО»
2021

---

9 лютого 1914 року, Прага

Лист до Феліції Бауер

Незважаючи ні на що, Ф., незважаючи ні на що (а цього «що», його так багато) — коли я сьогодні отримав Твою листівку, це було як вперше. У цій листівці, яку мені передав служник, як щось зовсім несуттєве, знову Твої слова, звернені до мене, радше хороші, ніж погані, навіть якщо зрозумілі слова, у будь-якому разі слова від Тебе — мені; принаймні Ти показуєш мені себе, виявляєш бажання мати зі мною справу, яким би не був привід; мені стало кепсько від щастя; коли я це читав, то не поклав на стіл яблуко, яке саме збирався з'їсти, — воно просто випало у мене з рук. І коли вже пізніше, набагато пізніше, я почав задиктовувати, і щойно хотів поринути в роботу, у мене в голові одразу ж промайнули думки: «Що ж це? Чому ти інший?» — і я вже знав, чому я був зовсім іншим.

Нічого ж не сталося; Ти всього лише пишеш, але хто знає, що це означає. Невже це правда, що Ти змусила себе написати цю листівку, тоді як Ти майже не могла писати останні листи?

Чи це так? Ні, повністю так це не є і не може бути. Хай там як, Ф., не відсмикуй руки, яку Ти мені, хоч і непевно, але все ж простягаєш. Дай її мені, як Ти мені її вже колись давала.

Але зараз мені знову спадає на думку Твій останній лист і ця «надлишковість». Дозволь мені після цього просити Тебе спробувати зі становища, в якому Тобі добре, звичайно, відносно добре (в цьому я, здається, все ж

нарешті переконав Тебе або хоча б позбавив Тебе впевненості у зворотному) приїхати до мене. Але й про це ще не час говорити.

Зараз лише час попросити Тебе, Ф., знову не мовчати, бо тут у Празі (для мене справді Берлін над Прагою, як небо над землею) я зневірюся від безпорадності, бігаю туди-сюди, нічого не бачу, нічого не чую й постійно живу з тими самими думками, про які зараз теж не час говорити. Лише тому я не прошу Тебе ні про що інше. Скажи мені чесно, що Ти думаєш, і я Тобі відповім так само. Що я думаю, я Тобі не маю говорити, Ти й так все добре знаєш.

Франц

13 березня 1914 року, Прага

Лист до Феліції Бауер

Ти не щаслива, Ф.¹, ще і я надокучаю Тобі. У цьому і є моя біда. Моїм щастям було б бути для Тебе розрадою, хай і маленькою розрадою. Але я не є нею. Моє ставлення до Тебе, з одного боку, і нещастя у Твоїй сім'ї, з іншого боку, Ти розділяєш, наче це дві різні речі, а перша з них — несуттєва. Якщо Ти робиш так, тоді це й справді так або принаймні судячи з усього це так, адже я не хочу щодо цього казати щось певне, це Твоя справа, Ф.

Я не знаю, як часто переречитував Твої два листи. Там є хороше, звичайно, але також і багато сумного, а найбіль-

---

¹ Нещастя Феліції були пов'язані з її братом Фердинандом (Феррі): після заручин з багатою нареченою той не лише набрав боргів, а й обікрав свого майбутнього тестя. Справа хоч і не дійшла до суду, але брат був з ганьбою звільнений і був змушений емігрувати в Америку. Квиток на корабель і стартовий капітал, пожертвувавши своїм приданим, йому надала Феліція. На щастя, в Америці Феррі дійсно вдалося встати на ноги, відкрити власну справу, а потім і створити сім'ю (*тут і далі прим. пер.*).

ше такого, що не є ні хорошим, ні сумним. Твоя сьогоднішня телеграма ще більше згущує фарби, або, кажучи Твоїми словами, без яких я не можу обійтися, робить все більш трагічним. З мого боку це було не надто розумно, можливо, і не надто тактовно просити Тебе приїхати завтра до Дрездена, адже Ти зараз у перші дні після того, що сталося, маєш підтримувати своїх батьків. Це було помилкою, п'ять слів Твоєї телеграми¹ — це достатнє покарання. Але, можливо, це була не стільки помилка, скільки нездатність розмежувати нещастя у Твоїй родині й мене, як Ти це робиш.

Облишмо це, Ф., але що має статися? У жодному разі, Ф., у жодному разі Ти не можеш відкинути мене назад у непевність, з якої я, принаймні на крок, вийшов завдяки вчорашнім листам. Цього Ти не можеш зробити в жодному разі, туди, назад, я більше не повернуся, ліпше пожертвую найкращим, що в мене є, і втечу з рештою, байдуже куди. Але якщо ми хочемо рухатися вперед, маємо все ж поговорити одне з одним, Ти теж, певно, такої думки, Ф., хіба ні? Безсумнівно, що найкраще, найлегше, найповніше та без перешкод це може відбутися в Дрездені. Ти сама, між іншим, запропонувала це нещодавно в Берліні й раніше неодноразово згадувала про це. Для цього немає серйозної перешкоди, отож — маєш бажання зробити це наступної суботи? Останнім часом Ти не могла писати, і зараз це завдає Тобі страждань, я також це частково усвідомлюю, це ще одна причина, аби зустрітися. Але, будь ласка, Феліціє, не відкладай це на довше, ніж на тиждень. Подумай, я чужа людина, яка лише раз бачила Тебе в Празі і яка просить Тебе про одну послугу, що є для Тебе дрібницею, для неї ж вона вкрай необхідна. Ти ж не можеш їй у цьому відмовити! Що за дурні балачки!

---

¹ Франц пропонував Феліції зустрітися в Дрездені, між Берліном і Прагою, на що та відповіла телеграмою: «Приїхати Дрезден неможливо вітання Феліція».

Ти й без цієї причини усвідомила б необхідність зустрічі. Проте, якщо Ти її не усвідомлюєш і знаєш щось, що на Твою думку краще, тоді скажи про це, я погоджуся, аби це лише вивело нас з цього стану; я погоджуся на будь-що, якщо це сприятиме зустрічі. Я міг би приїхати й до Берліна, але, крім того, що, певно, це не буде так добре, як у Дрездені, я ще й боюся приїжджати до Берліна, доки між нами немає достатньої ясності, мене лякає вигляд перших передмість, лякає перон, де я крутив на всі боки головою, шукаючи Тебе, мене лякає вхід до вокзалу, де я виглядав автомобілі, що під'їжджали, мене лякає все. Лише не зараз! Приїжджай до Дрездена! Дозволь мені бути щасливим, страждати від Твоїх страждань, а не самому від своїх.

Франц

Я забув сказати, моя мати раділа через Твій лист, і зовсім не було необхідності казати про Тебе гарні слова, вона переказує Тобі щирі вітання, вона хотіла Тобі одразу відповісти, але я попросив її поки не робити цього. Найважливіше зараз, що ми, що спочатку Ти — визначишся. У цьому моя мати лише б заважала Тобі, сподіваюся, вона цього вже не зробила своїм першим листом.

Франц

17 березня 1914 року, Прага

Лист до Феліції Бауер

Ні, Ф., Ти не можеш зараз лишити мене без відповіді, зараз — тим паче. На два листи я знову не отримав відповіді, на два листи, відповідь на які була сама собою

зрозумілою, принаймні відповідь про те, що ми маємо зустрітися й відверто поговорити одне з одним. І з довірою, яку я мав до Тебе завжди, а Ти — надто рідко до мене. Тобі подобається мати причини, аби не відповідати, Ти б не хотіла марно мучити мене — і, так принаймні Ти пишеш — себе теж. Але жодна з цих причин не є достатньо вагомою, це вдавані причини, це примари, поговори ж, Ф., підпусти ж мене до цих примар. Те, що Ти сказала в Тіргартені про свою недостатню прихильність до мене, могло й може бути правдою, але все інше не є правдою, як зараз виявляється, принаймні Твоє мовчання не було правдивим. Ф., усвідом же нарешті, ким я є, ким я став через кохання до Тебе.

Франц

18 березня 1914 року, Прага

Лист до Феліції Бауер

Зараз дев'ята година вечора. Відповідь на мою сьогоднішню телеграму, якщо Ти її надіслала одразу після обіду, за звичних обставин уже б мала прибути. Я не знаю, чи Ти в конторі чи вдома, Ти вважаєш мене не гідним жодного слова. Додому я не хотів телеграфувати, аби не налякати Твоїх батьків, але мені не лишається нічого іншого. Я маю Тебе усюди шукати, це мій обов'язок щодо самого себе й, мабуть, навіть щодо Тебе. Ти це зрозумієш, Ф., якби ж це розуміння вже прийшло! Сьогодні в телеграмі я написав: «Якщо Ти не приїдеш до Дрездена, я приїду в суботу до Берліна. Ти погоджуєшся з цим? Ти приїдеш до поїзда?»

Такою була телеграма. Я повторив це тут у листі й не перестаювати повторювати це так чи інакше.

19 березня 1914 року, Прага

Лист до батьків Феліції Бауер

Вельмишановний пане Бауер,
вельмишановна пані Бауер!

Якщо я попрошу Вас зараз, коли Ви в такому нестерпному для Вас становищі, про вістку, то звичайно, не спираюся на Ваш останній, такий люб'язний лист, на який я небувалим чином досі не відповів. Про це зараз не йдеться, я і не знаю, чи можу про це говорити. Хоча тоді Ви вважали мене не зовсім гідним Феліції, однак чи можу я сьогодні сподіватися на те, що Ви виконаєте моє прохання й передасте мені хоча б коротеньку вістку про самопочуття Феліції?

У суботу я востаннє отримав вістку від Феліції. Відтоді я надіслав у контору та на квартиру чотири листи й телеграму, усе залишилося без відповіді. У наших останніх листах не може критися причина цього мовчання, навпаки — після усього відповідь, здавалося, була б очевидною необхідністю. Отож я можу лише вірити та думати вдень і вночі, що Феліція хворіє або що від суботи з нею сталося ще щось лихе.

Якщо ці побоювання справді обґрунтовані і якщо Ви взагалі хотіли б виконати моє прохання, тоді щиро прошу Вас, відправте мені телеграму на кілька слів. Від завтрашнього обіду я не робитиму нічого, окрім як чекатиму на вістку, бо я вже довгий час не в змозі робити щось інше.

*Відданий Вам д-р Франц Кафка
Прага, Альтишtedтер Рінг, 6*